

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku

**Powiatowy program
odziaływań korekcyjno-edukacyjnych
dla osób stosujących przemoc w rodzinie
na lata 2012-2015**

UZASADNIENIE

Do niedawna wszystkie działania podejmowane przez specjalistów z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie były skierowane na udzielanie pomocy jej ofiarom. Najważniejszym zadaniem było zapewnienie osobie doznającej przemocy bezpieczeństwa, wsparcia emocjonalnego, przywrócenia jej równowagi psychicznej. Doraźnie mogły one korzystać z poradnictwa psychologicznego, prawnego, medycznego, miały również zapewnioną opiekę w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, ośrodkach interwencji kryzysowej i schroniskach dla ofiar przemocy. Jednak wszystkie działania nastawione na pomoc osobom doznającym przemocy nie przynosiły efektu w postaci zaprzestania zachowań agresywnych przez sprawcę przemocy domowej.

Rodzina jest komórką, w której wszyscy członkowie połączeni są różnymi więzami, m. in. biologicznymi, emocjonalnymi, kulturowymi i wzajemnie na siebie oddziałują. Dlatego tak ważnym elementem pomocy rodzinom, w których występuje przemoc jest praca ze wszystkim jej członkami, w tym również z osobami stosującym przemoc.

W 2001 roku Fundacja im. Stefana Batorego oraz Stowarzyszenie „Sedno” wspólnie zorganizowały seminarium pod tytułem „Pomoc dla sprawców przemocy”, które prowadził Marek Prejzner z Polish-American Association w Chicago. Wykłady przyczyniły się do zmiany myślenia na temat osób stosujących przemoc i były natchnieniem do opracowania oraz wdrożenia pierwszych terapii i programów dla sprawców przemocy.

Obowiązek opracowywania i realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, jako zadanie z zakresu administracji rządowej realizowane przez powiat, wprowadziły zapisy ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

W listopadzie i grudniu 2011 roku przeprowadzono na zamówienie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej badanie pilotażowe w jednostkach penitencjarnych pn. „Diagnoza dotycząca osób stosujących przemoc w rodzinie”. Z perspektywy osób stosujących przemoc w rodzinie najbardziej pożądanymi sposobami zmierzającymi do zmniejszenia skali przemocy w rodzinie są: dostępność bezpłatnej pomocy specjalistycznej dla osób stosujących przemoc w rodzinie (73% wskazań odpowiedzi „tak, to jest skuteczny sposób”), dostępność bezpłatnego poradnictwa psychologicznego dla rodzin w zakresie rozwiązywania rodzinnych problemów (71%), dostępność programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie (65%) oraz kampanie informujące o tym, jak zapobiegać

przemocy w rodzinie i jak sobie radzić w przypadku jej wystąpienia (64%). Najmniej skuteczne są, zdaniem ogółu respondentów, działania o charakterze penalizacyjnym, bez elementów wsparcia w rozwiązywaniu problemu. Najbardziej restrykcyjne rozwiązania uzyskały najniższe odsetki wskazań odpowiedzi „tak, to jest skuteczny sposób”. Jako najmniej skuteczne wskazano: karę pozbawienia wolności dla sprawcy przemocy w rodzinie (41%), zaostrzenie przepisów karnych za przemoc w rodzinie (39%), eksmisję z mieszkania zajmowanego z osobą poszkodowaną (39%) oraz zakaz zbliżania się do członków rodziny (33%). Zasadne jest więc wspieranie interwencji karno-administracyjnych, które powinny nadal pełnić podstawową rolę, działaniami mającymi na celu zmianę zachowań sprawcy, pomocniczą rolę programów korekcyjno-edukacyjnych (www.mpips.gov.pl).

Tworząc powyższy program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy opieraliśmy się wytycznych do tworzenia modelowych programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie stanowiących załącznik do Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

I. Podstawy prawne realizacji Programu:

- ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 r. Nr 9, poz. 59, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku - Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1997 r. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.),
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 roku w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2011 r. Nr 209, poz. 1245, z późn. zm.),
- rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 roku w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne” (Dz. U. z 2011 r. Nr 50, poz. 259, z późn. zm.).

II. Cele Programu

Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne opierają się na założeniu, iż zachowania przemocowe są zachowaniami wyuczonymi, często wzmacnianymi kulturowo i społecznie. Po wyroku lub odbyciu kary sprawca powraca do wcześniejszego stylu życia i środowiska, w którym funkcjonował. Sytuacja ta nie sprzyja redukcji zachowań agresywnych, ponieważ sprawca nie nabył umiejętności zmiany swojego postępowania. To właśnie dzięki właściwym oddziaływaniom można nauczyć osobę agresywną powstrzymywania się przed stosowaniem przemocy. Dlatego według wytycznych do tworzenia modelowych programów korekcyjno-edukacyjnych **podstawowym celem programu korekcyjno-edukacyjnego jest oduczenie sprawców zachowań przemocowych i zakończenie przemocy w rodzinie**. Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie powinny być prowadzone w formie programów działań psychologicznych, edukacyjnych i socjalizacyjnych, ukierunkowanych na taką zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc, która zmniejszy ryzyko dalszego stosowania przez nie przemocy oraz zwiększy ich zdolność do samokontroli agresywnych zachowań i do konstruktywnego współżycia w rodzinie.

Z kolei zgodnie z § 4 w/w rozporządzenia z dnia 22 lutego 2011 r. oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie prowadzone są w celu:

- 1) powstrzymania osoby stosującej przemoc w rodzinie przed dalszym stosowaniem przemocy;
- 2) rozwijania umiejętności samokontroli i współżycia w rodzinie;
- 3) kształtowania umiejętności w zakresie wychowywania dzieci bez używania przemocy w rodzinie;
- 4) uznania przez osobę stosującą przemoc w rodzinie swojej odpowiedzialności za stosowanie przemocy;
- 5) zdobycia i poszerzenia wiedzy na temat mechanizmów powstania przemocy w rodzinie;
- 6) zdobycia umiejętności komunikowania się i rozwiązywania konfliktów w rodzinie bez stosowania przemocy;
- 7) uzyskania informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych.

III. Realizacja Programu

Realizację powyższego programu korekcyjno-edukacyjnego przewidziano na lata 2012-2015. Uczestnicy będą spotykać się w każdym roku realizacji programu przez

6 miesięcy, podczas których zostanie zorganizowanych 26 spotkań. Jedna sesja indywidualna będzie trwała 1 godzinę, z kolei grupowa 3 godziny. Spotkania uczestników będą organizowane nie rzadziej niż raz w tygodniu.

Zajęcia będą realizowane w zamkniętym systemie pracy (stały, wcześniej ustalony skład osób uczestniczących w programie), w małej grupie warsztatowej liczącej ok. 10-15 osób (w zależności od zapotrzebowania).

Sesje grupowe będą poprzedzone 2 spotkaniami indywidualnymi, w trakcie których nastąpi wstępna diagnoza sprawy. Prowadzący będą mieli okazję na osobisty, bezpośredni kontakt z osobą stosującą przemoc, podczas którego zbiorą informacje na temat:

- rzeczywistych okoliczności i motywacji do przystąpienia do programu;
- aktualnego stosowania przez kandydata przemocy;
- specyfiki stosowanej przemocy (formy i okoliczności zachowań przemocowych);
- aktualnej sytuacji rodzinnej, zawodowej i prawnej;
- cech osobowościowych istotnych dla zaplanowania z nim dalszej pracy korekcyjnej.

Podczas indywidualnych sesji uczestnik zostanie zapoznany z celami oraz dalszymi działaniami podejmowanymi w ramach uczestnictwa w programie oraz będzie musiał podpisać kontrakt na udział w spotkaniach grupowych.

W ramach zajęć grupowych zorganizowane będą 24 spotkania. Program ma charakter edukacyjno – korekcyjny, dlatego będzie się składał z części edukacyjnej (przekazanie wiedzy dotyczącej m.in. zjawiska przemocy, równości płci oraz mitów i faktów na ten temat, sposobów rozładowywania agresji, właściwej komunikacji interpersonalnej, wpływu alkoholu i innych środków odurzających na życie rodzinne, wpływu przemocy na zachowanie i psychikę dzieci, ochrony osób słabszych) oraz praktycznych ćwiczeń dostarczających korekcyjnych doświadczeń osobistych (zmierzających do zmiany postaw i zachowań związanych z przemocą oraz rozwijających umiejętności samokontroli i konstruktywnego współżycia).

Ponadto uczestnicy będą mieli okazję skonsultować się z radcą prawnym w ramach poradnictwa prawnego. W każdym miesiącu realizacji projektu takim działaniem zostanie objętych 5 uczestników. Powyższe działanie jest uzasadnione ze względu na fakt, iż często w/w osoby wchodzą w konflikt z prawem, mają nieuregulowaną sytuację rodzinną i alimentacyjną.

Wcześniej wspomniany kontrakt na udział w zajęciach grupowych będzie określał między innymi zobowiązanie uczestnika do:

- systematycznego uczestnictwa oraz wykonywania ćwiczeń i zadań, a w przypadku osób których uczestnictwo związane jest z decyzjami sądu również sankcje za uchylanie się od uczestnictwa w programie;
- przestrzegania zasad bezpiecznego zachowania w trakcie pracy w grupie, w szczególności nie stosowania agresji słownej oraz powstrzymania się od wszelkich zachowań przemocowych wobec członków rodziny i innych ludzi;
- zachowania trzeźwości i powstrzymywania się od zażywania substancji uzależniających;
- zachowania tajemnicy dotyczących informacji uzyskanych podczas spotkań o pozostałych uczestnikach programu.

Warunkiem dalszego uczestnictwa w programie jest uznanie osobistej odpowiedzialności za stosowanie przemocy we własnej rodzinie.

Realizatorem programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku, jako podmiot administrujący, kontrolujący i monitorujący program.

Na umowę zlecenie zostanie zatrudnionych dwóch specjalistów – kobieta i mężczyzna, z odpowiednim przygotowaniem psychologicznym oraz przeszkoleniem z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz praktycznych metod oddziaływań psychologicznych. Duże znaczenie ma udział przedstawicieli dwóch płci, gdyż uczestnicy mają duże zdolności zaprzeczania oraz wywierania manipulacji na prowadzących. W ten sposób można również pokazać uczestnikom właściwy, modelowy układ partnerski pomiędzy dwoma płciami. Również obecność kobiety daje możliwość sprawdzenia postępów w procesie zmiany zachowania.

Z kolei radca prawny, który poprowadzi poradnictwo prawne zatrudniony jest w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku i udziela porad w zakresie interwencji kryzysowej dla osób korzystających z systemu pomocy społecznej, w tym dla osób będących w trudnej sytuacji życiowej, ofiar przemocy.

Ponadto przy realizacji programu będziemy ściśle współpracować z następującymi instytucjami działającymi na terenie powiatu lęborskiego:

- Sąd Rejonowy w Lęborku oraz Zespół Kuratorski Służby Sądowej;
- Miejskie Ośrodki Pomocy Społecznej w Lęborku i Łebie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowej Wsi Lęborskiej, Ośrodki Pomocy Społecznej w Cewicach i Wicku;
- Ośrodki Interwencji Kryzysowej działające przy Miejskich Ośrodkach Pomocy Społecznej w Lęborku i Łebie;
- Zespoły Interdyscyplinarne działające w poszczególnych gminach;

- Komenda Powiatowa Policji w Lęborku oraz Komisariaty i Posterunki Policji w poszczególnych gminach;
- Miejskie i Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Wydział Edukacji i Spraw Społecznych w Starostwie Powiatowym;
- Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Lęborku; Placówka Wielofunkcyjna Nr 2 – hostel dla Kobiet w ciąży i matek z dziećmi;
- Stowarzyszenie „Szansa” w Lęborku;
- Klub Abstynenta „Odnowa” w Lęborku.

IV. Uczestnicy Programu

Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie są kierowane w szczególności do:

- 1) osób skazanych za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie, odbywających karę pozbawienia wolności w zakładach karnych albo wobec których sąd warunkowo zawiesił wykonanie kary, zobowiązując je do uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych;
- 2) osób stosujących przemoc w rodzinie, które uczestniczą w terapii leczenia uzależnienia od alkoholu lub narkotyków, lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, dla których oddziaływania korekcyjno-edukacyjne mogą stanowić uzupełnienie podstawowej terapii;
- 3) osób, które w wyniku innych okoliczności zgłaszają się do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym (kierowani przez kuratorów sądowych, policję, terapeutów uzależnień, komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, ośrodki pomocy społecznej oraz zespoły interdyscyplinarne lub osoby które z własnej inicjatywy chciałyby zmienić swoje zachowanie).

W pierwszej kolejności do uczestnictwa w programie będą kwalifikowane osoby, które w związku ze stosowaniem przemocy w rodzinie zostały skierowane przez sąd.

Do udziału w programie nie będą przyjmowane osoby:

- chore psychicznie;
- z poważnymi zaburzeniami emocjonalnymi oraz zaburzeniami osobowości;
- uzależnione od środków odurzających z wyłączeniem osób, które są w trakcie lub zakończyły leczenie odwykowe.

V. Środki finansowe

Zgodnie z art. 6 ust. 5 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie środki na realizację i obsługę tego zadania zapewnia budżet państwa.

W ramach budżetu powiatu Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku prowadzi obsługę administracyjną i księgową programu oraz zapewnia pomieszczenia i materiały (papier, ksero, komputery) potrzebne przy realizacji działania, jak również pokrywa koszty wynagrodzenia radcy prawnego prowadzącego spotkania indywidualne z osobami stosującymi przemoc.

Środki finansowe z budżetu państwa będą przeznaczone na sfinansowanie wynagrodzenia dla specjalistów – psychologów - prowadzących zajęcia, w wysokości 10.200 zł.

Koszt spotkań indywidualnych – 15 uczestników x 2 spotkania x 100 zł = **3.000 zł**

Koszt spotkań grupowych – 24 spotkania x 300 zł = 7.200 zł

RAZEM 10.200 zł

VI. Monitorowanie efektów

Nadzór nad realizacją programu związany jest ze stworzeniem systemu monitorowania zachowania związanego z przemocą u osób będących uczestnikami programu, w trakcie trwania programu i do 3 lat po jego zakończeniu.

Głównym celem monitoringu będzie sprawdzenie, czy podejmowane działania prowadzą do zaprzestania stosowania przemocy wobec najbliższych przez uczestników programu. Toteż w trakcie realizacji programu będą prowadzone bezpośrednie rozmowy z uczestnikami programu i ich najbliższym otoczeniem. Poza tym uczestnicy wypełnią ankietę ewaluacyjną oceniającą skuteczność programu. Z kolei po zakończeniu programu Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie zwróci się z prośbą o informacje, na temat funkcjonowania uczestników programu, do instytucji, która skierowała osobę do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym.

Uzyskane wyniki będą wykorzystane w pracach nad doskonaleniem i upowszechnianiem oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.

